

Soome astronoom ja geodeet Fredrik Mattson

Woldstedt

Tõnu Viik

Soome astronoom ja geodeet Fredrik Mattson Woldstedt sündis 22. märtsil 1813. a Soomes, Himankas. Tema isa Matias Erikson Woldstedt (algelt Wollstedt) (1780-1825) oli Kortresjärvel jutlustajaks ja ema oli Fredrika Lovisa Moberg (Woldstedt) (?-1827).

Woldstedt õppis Waasa algkoolis (triviaalkoolis) alates 2. veebruarist 1825 ja astus Helsingi ülikooli 1. oktoobril 1829. Ta oli Pohjalaiste osakonna liige juba 14. oktoobrist 1829 (Skandinaavia ja Soome ülikoolides oli tudengeil komme ühineda osakondadeks maakondade järgi ja nende esimeheks-kuraatoriks oli tavaliselt keegi professor). Oli Helsingi ülikoolis Argelanderi õpilane ning ta lõpetas ülikooli märkega „laudatur“, mis läks hääletusel läbi 24 häälega. Filosoofia kandidaadiks sai ta 1834. a ja astronoomia observatooriumis amanuensiks (soomlased ütlevad selle ameti kohta „akadeemiline segatööline“) ning filosoofia litsensiaadiks 1837 (litsensiaat on Soomes tudeng doktorikraadile eelnevas õppes).

Woldstedt kaitses doktorikraadi 8. juunil 1844. a ja tema väitekirja promootoriks oli Nathanael Gerhard af Schultén ning doktorikraad kinnitati 21. juunil 1844. Kuid juba kaks aastat enne seda asus ta tööle Pulkovo observatooriumis F.G.W. Struve juures. Ta oli seal tööl kolm aastat ja seejärel tuli ta Helsingisse tagasi, kus asus tööle professorina Helsingi ülikoolis 1846. a. Üksiti oli ta Pohjalaiste osakonna kuraatoriks ajavahemikul 1848 kuni 1852. Wikipedia märgib, et ta oli „virkavapaa“, seega siis professori ametist vaba aastatel 1858–59 ja 1861.

Woldstedt abiellus 1846. a F.G.W. Struve venna Ernst Heinrichi tütre Gustava Georgina Lovisa Struvega. Neil sündis 11 last, neist neljad kaksikud, ja nende poeg Fredrik Wilhelm Woldstedt (1847-1884) oli Peterburi teaduste akadeemia zooloogiamuuseumi konservaatoriks.

Aastatel 1835 kuni 1844 oli Woldstedt vastutajaks Struve kaaremõõtmise eest Soome lõigus (enne teda oli selleks olnud Johan Henrik Walbeck, kes küll alustas kaaremõõtmise ettevalmistusi, kuid kahjuks lahkus ta varakult elust).

Neid ettevalmistusi oldi Soomes asutud tegema juba 1830. a, kui sõjaväe

topograafid uurisid sobivaid triangulatsioonipunkte ja ehtasid signaale. Tegelik töö algas juunis 1832 Suursaarelt ja sellega jõuti Jyväskylässe 1834. a. sügisel. Nii et 1836. a alates oli kaaremõõtmise tegelik juhtimine Soomes Woldstedti käes ja 1839. a jõudis ta mõõtmistega Oulusse. Viimased mõõtmised tegi ta Tornio lähedal 1845. a.

Kaaremõõtmise ajal oli ta tegelikult Pulkovo observatooriumi palgal – suvel mõõtis ja talvel Pulkovos arvutas.

Samal ajal võttis ta osa Pulkovo ja Altona (F.G.W. Struve sünnilinna) geograafiliste pikkuste vahe määramisest. Ta määras ka Helsingi ülikooli tähetorni geograafilise laiusse $60^{\circ} 9' 43.23''$, mis põhines Argelanderi vaatlustel ja oli kasutusel pikka aega.

Woldstedt suri 18. oktoobril 1887 Helsingis.

Kasutatud kirjandus

https://fi.wikipedia.org/wiki/Fredrik_Woldstedt

[Yrjö Kotivuori, Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852: Fredrik Woldstedt. Verkkojulkaisu 2005](#)